

שיירי דם החטאת הפנימית, הוא נפגש תחילה ביסוד הדרומי של המזבח, ולא ביסוד המערבי. ומילא הפסוק האומר ליתן את הדם אל היסוד "אשר פתח אהל מועד" איירי ביסוד הדרומי, ומכאן לומדים גם כן לחטאות החיצוניות שישפכו ליסוד הדרומי. **לישנא אחרניא**: כוליה פתח ההיכל בדרום המזבח קאי, שהיה המזבח כולו צפונית לפתח ההיכל, ונמצא שהיוצא ממנו פוגש את דרומו של המזבח. [ולישנא זו היא כלישנא קמא אלא דנקטה לשון אחרת].

תנא דבי רבי ישמעאל ברבי שמעון בן ג-ב יוחאי: תלמידי רבי ישמעאל היו שונים שרבי שמעון בר יוחאי אומר: זה וזה יסוד מערבי, כרבי ישמעאל.

וסימניך, שלא תחליף הגירסא: **משכו גברי**, תלמידי רבי ישמעאל, שהן מרובין, **לגברא**, לרבי שמעון בר יוחאי, לומר דבריו כדברי רבם.

מתנירין:

העולה קדשי קדשים היא, ונפקא מינה — שבשרה נפסל ביוצא חוץ לעזרה, ומועלין בה אפילו בחייה של הבהמה, והיא נפסלת במגעם של טבול יום ומחוסר כיפורים.⁷

אמרת, ילמד ירידתו מן הכבש ושיירי הדם בידו **מיציאתו מן ההיכל** ושיירי הדם בידו. **מה יציאתו מן ההיכל** שופך את הדם על יסוד מערבי שהוא **בסמוך לו למקום יציאתו**, אף ירידתו מן הכבש ישפוך ליסוד דרומי שהוא **בסמוך לו למקום ירידתו**, שהרי הכבש בדרומו של המזבח הוא.

תניא: רבי ישמעאל אומר: זה וזה, שיירי דמן של החטאות הפנימיות והחטאות החיצוניות ישפך אל יסוד מערבי.

רבי שמעון בן יוחאי אומר: זה וזה אל יסוד דרומי.

והוינן בה: **בשלמא למאן דאמר זה וזה יסוד מערבי ניחא**, דהוא קסבר ילמוד דם חטאות החיצוניות שהוא **סתום**, שלא נאמר בו היכן מקום שפיכת שייריו, **מן המפורש**, מדם הפנימיות שנאמר בו "אל יסוד העולה אשר פתח אוהל מועד" שהוא היסוד המערבי.

אלא למאן דאמר זה וזה יסוד דרומי, תיקשי, **מאי טעמא?** והא כתיב בשפיכת שיירי הדמים הפנימיים "אל יסוד אשר פתח אהל מועד" שהוא היסוד המערבי!?

ומשינן: **אמר רב אסי: קסבר האי תנא, כוליה מזבחה, בצפון העזרה קאי**, ונמצא שבצאת הכהן הגדול מן פתח ההיכל עם

הגריעב"ץ שם.

נותן המתנות באצבע היה רגילות שנשאר בכלי, ולכן אמר בהם דין השפיכה, אבל בעולה שהיה זורק מהכלי היה רגיל שזורק כל הדם ולא נשתייר כלום, והתוס' נחלקו עליו וכתבו שיש מצוה לשייר כדי לשפוך, והאחרונים דייקו מדברי רש"י [נא א ד"ה אל יסוד מזבחה העולה] שסובר כדברי רבינו משה.

7. התוס' הקשו למה לא אמר התנא דין שפיכת שייריים בעולה ובשאר הקרבנות כמו בחטאות, ותירצו בשם רבינו משה מפונטייז"א שבשפיכת שייריים אין מצוה לשייר כדי לשפוך, ורק אם נשאר יש דין לשפוך ליסוד, ולכן בחטאות שהיה

שהיא קדשי קדשים, מה שלא שנה כן בשאר קדשי קדשים?

ומתרצינן: משום דלא כתיב בה בהדיא "קדשי קדשים היא", ובכל זאת קדשי קדשים היא שהרי כולה לגבוה [ואין לך קדשי קדשים כזה. כי חטאת ואשם שהם קדשי קדשים נכתב בהם במפורש שהם קדשי קדשים, והרי הם נאכלין].

שנינו במשנה: ודמה טעון שתי מתנות שהן ארבע.

והוינן בה: היכי עביד לשתי המתנות שיגיעו לארבע רוחות המזבח?

שחיתתה בצפון, וקבול דמה בכלי שרת בצפון, ⁸ ודמה טעון שתי מתנות בשתי זוויות מנוגדות של המזבח שהן ארבע, שעל ידיהן יגיע הדם לארבע רוחות המזבח, ובגמרא יתבאר כיצד הוא עושה.

וטעונה העולה הפשט עורה, וניתוח לאברים, והיא עולה על המזבח כליל לאישים, שכולה נשרפת על גבי האש במזבח.

גמרא:

והוינן בה: עולה, מאי טעמא תני לה במשנה

לאחד מהקרנות, האם גם בזה נאמר שיתן על קרן דרומית מזרחית תחילה, או שבוה יתן על הקרן שהוא פוגע תחילה כשפונה לימין ממקום שעומד שם, וכתב להוכיח מדברי רש"י הנ"ל, שבכל אופן צריך הוא להתחיל מדרומית מזרחית.

אולם באמת יש לדון בזה הרבה, שהרי כתב הט"ז [או"ח סימן תרע"ו סק"ו בסופן] שדין אין מעבירין דוחה לדין כל פניות לא יהיו אלא לימין, ובעיקר הדין הסכימו עמו הפוסקים בפרט זה, יעויין שם, וכאן הרי יהיה צריך להעביר על הקרנות האחרים עד שהוא יבוא לקרן דרומית מזרחית, וכל דברי רש"י אמורים רק באופן שאינו צריך להעביר על קרן אחת, שהרי בעולה שטעונה צפון והוא שוחט בצפון המזבח, כשהוא נותן בקרן צפונית מזרחית תחילה אינו מעביר על קרן אחרת הראויה לינתן עליה.

ובאמת מטעם זה יש לדון בקדשים קלים שיכול לשחוט בכל העזרה, ושחט בדרומו של מזבח, האם נאמר שיתן על קרן מזרחית צפונית תחילה כמו שלמדנו בעולה, או שנאמר שיתן על קרן דרומית מערבית תחילה כדי שלא יעביר

ובחידושי רבי אריה לייב [סימן כ] ביאר שיסוד השאלה היא האם הדין שפיכה נאמרה בקרבן, ומשום כך יש מצוה לשייר כדי לקיים את מצות הקרבן, או שהוא דין שנאמר בדם שנשתייר ואין בזה שום קיום דין בקרבן עצמו.

8. רש"י הביא מהמשנה בתמיד שהיו נותנים על קרן מזרחית צפונית ואחר כך במערבית דרומית, והטעם לזה מבואר בדברי רש"י ביומא [טו ב] שמאחר ובחטאת היו עולים ככבש שהוא בדרום כדי ליתן המתנות בקרנות, והרי הדין שצריך לפנות לימין, והיה מתחיל מקרן דרומית מזרחית שבוה פוגע תחילה, ומשום כך אנו אומרים שהכניסה והפתח שבאים בו למזבח הוא מן הדרום, ומשם צריך לפנות לימין, ומאחר שבעולה ושאר הקרבנות אין נתינה על קרן דרומית מזרחית על כן הוא פונה משם עוד לימין, ולכן הוא נותן תחילה על קרן מזרחית צפונית שהיא הקרן הראשונה שהוא פוגע בה על דרך זה.

והמקדש דוד [סימן ב סק"ה ד"ה והשתא] דן איך הדין כששחט חטאת בראש המזבח סמוך

סביב. ובזריקה אחת אי אפשר לזרוק מסביב למזבח.

אי **"סביב"**, יכול יקיפנו למזבח עם הדם כחוט הסוכב מסביב לכל המזבח, תלמוד לומר **"לומר "זורקו"**. ובזריקה אי אפשר להקיף כחוט אלא על ידי טבילת האצבע בדם והקפת המזבח עם הדם אשר באצבע מסביב.

הא **ביצד** יתקיימו שני המקראות גם **"סביב"** וגם **"זורקו" כמין גמא?** יתן שתי מתנות, כל אחת בזריקה, בשתי פינות נגדיות, שהן **ארבע**. ונמצא שיש כאן גם זריקה וגם **"סביב"** לארבע רוחות המזבח.

רבי ישמעאל אומר: נאמר כאן **"סביב"** ונאמר להלן בחטאת **"סביב"**. מה להלן **פיסוק וארבע מתנות**, שהרי על ארבע קרנות למעלה נותן ארבע מתנות מופסקות זו מזו, אף כאן שהוא בשתי קרנות, מכל מקום, **פיסוק וארבע מתנות** בעיניו. והיינו כרב, שנותן על צד אחד וחוזר ונותן על הצד השני.

שמא תאמר, אי מה להלן בחטאת, ארבע מתנות על ארבע קרנות למעלה, 10 אף כאן, בעולה, באשם ובשלמים נימא ארבע

אמר רב: ארבע נתינות מופסקות היה נותן. תחילה היה נותן את הדם על ידי זריקתו מצד אחד של הזוית, ואחר כך היה חוזר ונותן על ידי זריקה נוספת בצידה השני של הזוית, ומשם היה עובר אל הזוית הנגדית [באלכסון] ונותן על צידה האחד, וחוזר ונותן על צדה השני. ונמצא שהיה נותן ארבע מתנות מופסקות על ארבע צידי המזבח, כששתי הנתינות הראשונות ניתנות בזוית אחת והשתיים האחרונות בזוית שכנגדה [באלכסון].

ושמואל אומר: 9 מתנה אחת כמין גמא [והיינו כמין כ"ף סופית שלנו] היה נותן בזוית אחת, ומתנה אחת כמין גמא היה נותן בזוית הנגדית, ונמצא שהיה זורק שתי זריקות בלבד אלא ששתי הזריקות אלו בשתי הזויות המנוגדות היו מתפצלות מכח הזריקה לארבע מתנות נפרדות בארבע צידי המזבח.

ואמרינן דפלוגתא זו של רב ושמואל אי נותן את הדם בארבע מתנות מופסקות או בשתי נתינות המתפצלות מכח הזריקה לארבע היא כתנאי.

דתנאי, יכול יזרקנו לדם זריקה אחת בלבד, תלמוד לומר **"זורקו את הדם על המזבח**

עליה.

9. הליקוטי הלכות מחדש ששמואל מודה שיכול גם כן לעשות כרב, ואין זה דומה לניתנין במתנה אחת שנתן ארבע מתנות שעובר בכל תוסף, שבהם מאחר וכבר יצא ידי חובתו במתנה אחת הרי הוא רק מוסיף אחר כך שלא לצורך, אבל כאן מאחר ונאמר דין **"סביב"**, שיתן הדם לכל הארבע רוחות, משום כך אנו אומרים

שאמנם הוא יכול ליתן לשתי רוחות בזריקה אחת, מכל מקום הוא יכול גם כן ליתן אותם בשתי זריקות.

אולם בטהרת הקדש [לקמן נ"ה א על תוס' ד"ה אלא] כתב בפשיטות דלשמואל נותן דוקא כמין גמא.

10. בפשטות היה אפשר לפרש שהכונה שגם בעולה יתן למעלה מחוט הסיקרא וכמו בחטאת

מתנות על ארבע קרנות.

תשובתך, אמרת, עולה טעונה שיתן דמה במזבח כנגד היסוד, שתחת מקום מתן דמה על קיר המזבח יהיה יסוד, וקרן מזרחית דרומית לא היה לה יסוד מתחתיה. ולכן לא יתכן שנאמר בה נתינה על ארבע קרנות ממש. הילכך, נותן בשתי קרנות באופן שיגיעו לכל ארבעת הרווחות.

והוינן בה: מאי טעמא לא היה לה לקרן המזרחית דרומית יסוד תחתיה?

אמר רבי אלעזר: ¹¹ לפי שלא היתה בחלקו של טורף, והיינו בנימין, שנאמר בו "זאב יטרף", שנתנבא יעקב עליו "בבקר יאכל עד", ומפרש התרגום שבחלקו יבנה המזבח. ואותה קרן לא היתה בחלקו, לפיכך לא היה שם יסוד.

דאמר רב שמואל בר רב יצחק: מזבח "אוכל" תופס מקום בחלקו של יהודה ברוחב

אמה. שרוחב אמה לאורך המזבח במזרחו ובדרומו, שהיה ראוי להיות בו יסוד, היה בחלקו של יהודה [מלבד אמה אחת בקרן מזרחית צפונית, ואמה אחת בקרן מערבית דרומית, שלא היתה בחלקו של יהודה].

אמר רבי לוי בר חמא אמר רבי חמא ברבי חנינא: רצועה היתה יוצאת מחלקו של יהודה, שהיה במזרח המזבח, ונכנסה בחלקו של בנימין, שהיה בחלקו של בנימין כל שאר סביבות המזבח, כולל המזבח עצמו, חוץ משטח של רצועה ברוחב אמה שהיה יוצא מהמזרח לצד דרום המזבח עד לפני האמה האחרונה בקרן מערבית דרומית. והיה בנימין הצדיק צופה ברוח הקדש שכן עתיד להיות, ומצטער עליה בכל יום לנוטלה. שנאמר "חופף עליו כל היום" [מלשון א-ד] שפשוף, וכמו "נזיר חופף ומפספס" שאדם המצטער והדואג נוהג להתחכך בבגדיו].

לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיוזן אכסניא לחקב"ה, שהארון היה בחלקו

ועדיין לא ידענו הדין שעולה טעונה יסוד, היה אפשר גם לומר שיהיה דמה למעלה.

11. התוס' [לעיל נא ב] כתבו בסוף דבריהם שלדברי האומר ירושלים לא נתחלקה לשבטים הרי טעם זה לא שייך ואם כן לכאורה היה יסוד גם שם, והקשו התוס' אם כן למה צריך פסוק לומר שעולה טעונה מתן דם כנגד היסוד, והכריחו מכח זה שכן נתקבלה הלכה שבקרן זו אין דין יסוד.

אולם בחידושי רי"ז הלוי [שם] ביאר שלפי דברי הרמב"ם הנזכרים בהערה הקודמת, אם כן אפילו נאמר שהיה יסוד בכל המזבח, עדיין צריך פסוק לומר שעולה טעונה יסוד ומשום כך

ממש, אולם מדברי התוס' לקמן [נה א ד"ה מה חטאת בצפון] לענין זבחי שלמי ציבור מוכח שזה היה פשוט שאין נותנים למעלה אלא חטאת בהמה ולא שום קרבן אחר, וכן נקטו כל המפרשים [לקמן נד א בתוס' ד"ה ואי] יעויין שם.

אולם באמת אין זה פשוט כל כך, שהנה בחידושי רי"ז הלוי [לו ב] הביא מהרמב"ם בפירוש המשניות [לקמן פרק קדשי קדשים] ומהראב"ד בפירושו לתורת כהנים שהדין שעולה נעשית למטה הוא משום שעולה טעונה יסוד והיסוד מתייחס רק מחצי המזבח ולמטה, עיין שם, ואם כן לפי דבריהם כשרצינו כאן ללמוד עולה מחטאת שיהיה בארבע קרנות,